

To znamená, že sociologické studium nemoci a sociální profylaxe zachrání před jistou smrtí ročně miliony lidských životů.

Právě proto proměňuje se lékařství na lékařství *sociální* tím, že si uvědomuje, že příčiny nemoci jsou nejen individuální, nýbrž ve značné míře sociální, a že sociálním příčinám musí čelit i sociální prostředky. Má-li být zdravo *individuum*, musí být především *zdráva společnost*, musí být uskutečněny lepší *sociálně hygienické, hospodářské i mravní podmínky životní*.

Je zásluhou sociologie, že ukázala na sociální podmíněnost individuálního zdraví, na sociální zdroje individuálních nemocí a bolestí. To je poučení, jehož může sociologická orientace poskytnout medikovi, poučení, jehož dosah je eminentně sociální, a ovšem i mravní.“

Bohužel ochota a odvaha zahrnovat společenskovědní tematiku do hlubšího studia etio-

logie nemocí se v naší medicíně po dlouhá léta vytrácely (J. Pavlusová: *Hygienická služba v teorii prevence*. Kandidátská práce obhájená 1983 na LF hygienické v Praze, nepubl.). Veřejnosti se jevil podíl společenských skutečností na vzniku nemocí jako neovlivnitelný a naučila se jej přehlížet. I v tom musíme hledat jednu z podstatných příčin současného neutěšeného zdravotního stavu naší populace.

Chtěli jsme ukázat, že historická ohlednutí, podobná našemu příspěvku mohou být v současné době užitečná, inspirující k podpoře a rozvíjení integračních trendů mezi medicínou a sociologií a dalšími společenskými vědami.

Těší nás, že to, co jsme evokovali, může přispět k uvědomění tvůrčího podílu MU v Brně na vývoji českého myšlení.

Sylvia Bartlová, Jiřina Pavlusová, Adolf Žáček

Od národních k nadnárodním ozbrojeným silám

IV. výroční konference ERGOMAS

V severoitalském městě Turín proběhla ve dnech 26.-29. května 1994 IV. výroční konference Evropské skupiny pro výzkum vztahů mezi armádou a společností ERGOMAS (European Group on Military and Society). Jde o organizaci založenou v roce 1986 evropskými odborníky, především sociology, zabývajícími se vztahy mezi armádou a společností v různých evropských zemích, i když někteří zlí jazykové tvrdí, že hlavní příčinou byla protikuřácká opatření na konfencích IUS (Inter-University Seminar) založeném Morisem Janowitzem, který se věnuje problematice ozbrojených sil a společnosti. Zúčastnilo se jí 35 výzkumných pracovníků, pracovníků ministerstev, armádních a civilních institucí, které se zabývají vojenskými otázkami. Kromě Itálie mělo na konferenci zastoupení Švédsko, Německo, Francie, Švýcarsko, Belgie, Nizozemí, Portugalsko, Španělsko, Polsko a Česká republika.

Do bohatého programu tří denní konference bylo kromě obvyklých diskusních setkání příslušníků jednotlivých pracovních skupin zařazeno i společné zasedání, na němž velitel

italské paradesantní brigády „Folgore“ generál Bruno Loi informoval účastníky konference o zkušenostech italských jednotek v Somálsku.

Konference byla zahájena plenárním zasedáním v pátek 27. května, na němž účastníci z Itálie, Německa a Francie hovořili o poznatcích z mírových misí.

O vstup do problematiky mírových operací se postaral italský politolog Giuseppe Cucchi, který poukázal na to, že musíme rozlišovat mezi dvěma tendencemi u mírových operací. Jde o (1) *peace-keeping* – cílem je zabránit rozšíření vojenského konfliktu, případně tlumit tento konflikt. Úkoly ozbrojených sil se zde více blíží svému původnímu předurčení – použití síly (válka v Perském zálivu), nebo odstrašení silou (bývalá Jugoslávie); (2) *peace-bulding* – cílem je zabránit další devastaci země, případně restaurovat infrastrukturu a někdy dokonce i politický systém. Tyto úkoly jsou velice odlišné od těch, pro které jsou vojenské většinou jednotky cvičeny (Somálsko).

Na G. Cucchiho navázal italský politolog Guido Sertorio, který se věnoval dvěma problémům spojeným s mírovými operacemi, ke kterým dochází v zemi, odkud jsou jednotky vyslány. Na tyto dva aspekty pak ve svém referátu poukázali i belgičtí sociologové

Philippe Manigart a Eric Malier a Jürgen Kuhlmann z Německa. Jde o následující problémy: (1) rekrutaci – která se stává problémem, především v případě nasazení vyšších počtů lidí. Mírové mise s sebou nesou ohrožení na životě a je velice problematické nasazovat vojáky základní služby. Belgičtí sociologové ukázali na stále výraznější tendenci mladých mužů preferovat stále a perspektivní zaměstnání, které není vzdálené od místa bydliště a nepřináší žádné riziko. Současně se ukazuje, že zájem na nasazení v rámci mezinárodních misí, která jsou poměrně výnosná (italští vojáci na nejnižších stupních dostávají asi 4 000 amerických dolarů, jejich němečtí kolegové mají možnost ušetřit asi 50 tisíc marek za 6 měsíců služby v jednotkách OSN), má ta část mladé populace, která je nedostatečně vzdělaná, nezkušená a málo motivovaná pro službu v jednotkách tohoto charakteru. Další problém, který je spjat s rekrutací je ten, že ke službě se hlásí mladí muži s představou tzv. ramboidního vojáka, kteří jsou nejméně vhodní pro úkoly v rámci mírových operací. Ideálním jedincem je mladý člověk, schopný pochopit kulturu země, v níž je nasazen, komunikativní jedinec, schopný řešit problémy a konflikty na komunální úrovni nenásilnou cestou; (2) podpora veřejnosti – veřejnost akceptuje mírové operace krátkodobého charakteru. Ty se však mohou stát velice těžko legitimovatelné v dlouhodobém horizontu. Platí to především v případě nepřiliš úspěšných misí, případně u operací s nejasnými a zamlženými cíli, které obyvatelstvo nepodporuje. Ukazuje se, že veřejnost negativně reaguje na zabití nebo zranění vojáků vlastního státu v mírových operacích a zpochybňuje nejen legitimitu nasazení vlastních vojáků, ale zaujímá i negativnější postoje vůči politickým seskupením, případně politikům, kteří toto nasazení prosadili. J. Kuhlmann poukázal na to, že výrazem podpory nasazení v mírových misích je i postoj k civilní službě. Dokumentoval to prudkým růstem zájmu mladých německých mužů o civilní službu (až o 100 %) po nasazení mezinárodních jednotek v Perském zálivu, což interpretoval jako vyjádření obavy z možného nasazení.

Na toto plenární zasedání navázala následující den již zmíněná beseda s velitelem italských jednotek OSN v Somálsku, kde v době

operace Restore Hope (Obnovená naděje) působilo 28 000 vojáků a 2 800 civilistů.

Další program konference se soustředil do několika zasedání tří pracovních skupin. Jedno ze zasedání bylo celé věnováno problematice vztahu české veřejnosti k armádě České republiky. Pracovníci Vojenského ústavu sociálních výzkumů Marie Vlachová a Štefan Sarvaš zde vystoupili se dvěma referáty. Seznámili účastníky sekce s výsledky výzkumu životních podmínek bývalých vojáků z povolání, kteří v roce 1993 odešli do civilu, a s vývojem názorů české civilní veřejnosti na otázky armády, vojenské služby, vojenské profese.

Na konferenci bylo rozhodnuto o ustanovení nové pracovní skupiny, která se bude zabývat teorií moci, konfliktů a bezpečnosti. Iniciátoři této myšlenky, profesor Marburgské univerzity (SRN) profesor Ralf Zoll a pracovník SOWI (Výzkumný ústav Bundeswehru) dr. Hans-Georg Räder, seznámili účastníky konference se svou představou o práci této skupiny, vycházející z nového pojetí bezpečnosti, které bere v úvahu podmínky každodenního života jedince v postmoderním světě a které je založeno na reflexi společenského řádu a zdůvodněných univerzálních principech odpovědnosti jedince za svůj život i za společnost.

V další pracovní skupině byly italským generálem Giuseppeem Caforiem prezentovány závěry výzkumu „Současnost a budoucnost vojenské profese z pohledu evropských důstojníků“. Na tomto výzkumu probíhajícím od roku 1992 se jako jediné pracoviště postkomunistických zemí zúčastnil Vojenský ústav sociálních výzkumů (na české větvi participoval Štefan Sarvaš). Výsledky výzkumu budou shrnuty do samostatné publikace, jejíž vydání se koncem letošního roku připravuje v Německu.

Celkově na konferenci vyplynuly závěry, že podobně jako každému sociologickému tématu i problematice konfliktu i problémům armády a vojenské organizace je věnována malá pozornost. Ukázalo se, že chápání společnosti jako bezválečné (warless society), který zavedl Charles Moskos, a nebo postvojenské (post-military society), použité Martinem Shawem, přináší s sebou i mnoho proměn, což znamená, že ozbrojené síly a